

- спосіб вилучення; - родова належність, кількість мікрослідів; - вид упаковки.

Динамічна стадія огляду місця вибуху характеризується активними діями слідчого, прокурора, спеціаліста з використанням усього арсеналу криміналістичних засобів, методів, тактичних прийомів направлених на послідовне, всебічне, об'єктивне, ретельне дослідження обстановки, обставин події.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вандер М.Б. Использование микрочастиц при расследовании преступлений / М.Б. Вандер. - СПб: Питер, 2001. - 224 с.
2. Кримінальний Процесуальний кодекс України. Харків. «Право». - 2016. - С. 365.
3. Криміналістична енциклопедія. - М.: Мегатрон XXI / Р. С. Белкін. - 2000.
4. Криминалистическая взрывотехника: учебное пособие. - М.: Юрлитинформ. 2012. - 168 с.
5. Криміналістика. Підручник. За ред. Проф. Шепітько В.Ю. - Х., 2016.
6. Методика комплексного дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовині слідів вибуху / Прохоров-Лукін Г.В., Пашенко В.Ш., Биков В.Ш. та ін. - К.: ТОВ «Еліт Прінт», 2011. - 216 с.
7. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів: Наук.-практ. Посібник / за ред. Н.І. Кліменко. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 216 с.
8. Шепітько В.Ю. Теорія криміналістичної тактики. - Х., 2003. - С. 345.
9. Яремчук В.О. Організація і тактика залучення спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій: монографія / В.О. Яремчук, за ред. В.Ю. Шепітько. - Х.: Вид. агенція «Апостіль», 2015. - 228с.

УДК 343.12

ТЕОРЕТИЧНІ РОЗБІЖНОСТІ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Гнатенко В. С.,

здобувач кафедри цивільного,
господарського та кримінального права
інституту права та суспільних відносин
університету розвитку людини «Україна»

Анотація Розглянуто теоретичні положення доказів у кримінальному провадженні та вказано на проблемні елементи визначення доказів. Надано аналіз теоретичних розбіжностей доказів у кримінальному процесі. Розглянуто функції суду в процесі судового розгляду встановлення фактичних обставин.

Ключові слова: докази, доказування, слідчий, прокурор, суддя, сторона обвинувачення, сторона захисту, підозрюваний, обвинувачений, потерпілий.

Аннотация Рассмотрены теоретические положения доказательств в уголовном производстве, и указано на проблемные элементы определения доказательств. Представлен анализ теоретических разногласий доказательств в уголовном процессе. Рассмотрены функции суда в ходе судебного разбирательства установления фактических обстоятельств.

Ключевые слова: доказательства, доказывание, следователь, прокурор, судья, сторона обвинения, сторона защиты, подозреваемый, обвиняемый, потерпевший.

Annotation The theoretical positions of evidence in criminal proceedings and points to the problematic elements of the definition of evidence have been given. The article has been given small differences theoretical analysis of evidence in criminal proceedings. We consider the function of the court during the trial to establish the actual circumstances.

Key words: evidence of proof, the investigator, the prosecutor, the judge, the prosecution, the defense, suspect, victim.

Актуальність статті полягає в тому, що захист прав, свобод та охоронюваних законом інтересів громадян здійснюється шляхом розгляду і вирішення кримінальних проваджень на стадії судового провадження. Процесуальним результатом визначення вини обвинуваченого у кримінальному процесі є законний та обґрунтований вирок суду.

Теоретичні положення кримінального процесу розглядають елементи що діють під час досудового та судового провадження, встановлення доказів, обставин кримінального правопорушення та вини підозрюваного (обвинуваченого) у його вчиненні.

Наукові розробки цих аспектів були визначені у монографічних дослідженнях С.С. Алексеєва, Ю.П. Алейніна, С.А. Альперта, В.Д. Бринцева, Ю.М. Грошевого, Н.С. Карпова, О.В. Капліної,

О.Г. Шило та ін. [1, с. 28; 2; 3, с. 34; 4; 5, с. 98; 6; 7, с. 233; 8].

Вказані автори визначали, що процесуальні конструкції повинні включати до себе, зокрема норми об'єктивного права, а саме матеріального та процесуального, які закріплені в законодавстві; юридичні факти, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення праввідносин; процесуальні суб'єктивні права і обов'язки індивідуально визначених фізичних або юридичних осіб, учасників кримінального провадження, що приймають участь у досудовому розслідуванні та судовому розгляду кримінального провадження.

Кримінальний процес побудовано за чинним КПК України таким чином, що процесуальна функція суду під час судового розгляду кримінального провадження повинна досягти правильного знання про фактичні обставини, характерних для спірних праввідносин та встановити юридичний факт, норму

процесуального та матеріального права, щоб встановити обставини кримінального правопорушення та винуваченого за допомогою доказів, які знайшли своє відображення під час судового розгляду. Судове рішення є результатом процесу захисту прав та свобод людини і громадянина.

Теорія доказів у кримінальному процесі побудована за правилом, що між моментом вчинення кримінального правопорушення та судового розгляду кримінального провадження є певний «розрив» за часом. Слідчий встановлює обставини кримінального правопорушення на підставі визначення фактів, фактичних даних, відомостей, джерел доказів, які процесуально закріплює та надає до суду у вигляді обвинувального акту. Суддя отримує обвинувальний акт та повинен визначитися з обставинами кримінального правопорушення на підставі своїх логічних знань, або практики розгляду кримінальних справ. Суд встановлює факти, що мали місце в минулому, не шляхом безпосереднього їх сприйняття, а за допомогою доказів. Це об'єктивно існуюче обставина правосуддя призводить до потреби доказування фактичних обставин за допомогою носіїв інформації.

Теоретичні розбіжності доказів у кримінальному процесі можна визначити на підставі аналізу чинного КПК України. Ст. 84 КПК України вказує, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Ст. 23 КПК України визначає, що не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду. Суд може прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні.

Ст. 95 КПК України розглядає докази як судові висновки, які побудовані та обґрунтовані на показаннях, які він безпосередньо сприймав суддя під час судового розгляду. Учасник кримінального провадження має право надати показання лише щодо фактів, які він сприймав особисто.

Ст. 84 КПК України встановлює, що процесуальні джерела доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Таким чином законодавець до кінця не визначив поняття доказів у кримінальному процесі, а вказав, що докази є фактичні дані, факти, відомості про факти, джерела. Зазначене свідчить про те, що визначення доказів суперечить концепції доказів, зокрема фактичні дані на підставі яких суд, суддя, прокурор, слідчий встановлюють наявність або відсутність обставин, що мають значення для кримінального провадження. Так саме можна сказати про відомості, факти або джерела доказів. У цьому разі можна визначити, що необґрунтоване визначення доказів, їх суперечність впливає на процес доказування не тільки обставин кримінального правопорушення, а встановлення вини підозрюваного (обвинуваченого) під час досудового розслідування та судового розгляду.

Аналіз ст. 94 КПК України щодо оцінки доказів у кримінальному провадженні свідчить, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку має процесуальні повноваження щодо прийняття процесуального рішення. Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

Ст. 349 УПК України визначає, що головуєчий судового засідання з'ясовує думку учасників судового провадження про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження. Докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а зі сторони захисту – у другу. Суд має право, якщо проти цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорується.

Аналіз положень КПК України свідчить, що доказами визначаються фактичні дані, матеріальні об'єкти, які були встановлені під час досудового провадження, а категорія фактичні дані не охоплює процесуального змісту речових доказів, документів то в даному разі необхідно було визначити їх процесуальний зміст та розподіл під час судового розгляду кримінального провадження.

Крім того простежується суперечливість процесуального змісту поняття доказів та джерел доказів. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Однак, ст. 95 КПК України вказує, що показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

Фактичний зміст доказів має протиріччя ст. 22 КПК України, зокрема сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав. Тобто не враховані положення ст. 93 КПК України, зокрема збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій.

Сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснює збирання доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування,

підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. Ініціювання стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань.

Таким чином, якщо головним засобом збирання доказів є слідчі (розшукові) дії, які має проводити слідчий, прокурор, то сторона захисту немає таких процесуальних повноважень у доказуванні. Тому про яку рівність сторін вказує законодавець не зрозуміло.

Стосовно законів, юридичні норми мають презумпцію. Встановлення фактичних обставин кримінального провадження досягається за результатом пізнавальної діяльності в формі логічного та процесуального доведення, які нероздільні. За допомогою науки логіки суд встановлює обставини кримінального правопорушення. За процесуальними нормами встановлюється кваліфікація кримінального правопорушення.

Функція суду зводиться до того, щоб у процесі судового розгляду встановити фактичні обставини, юридичні факти. Важливою умовою правосуддя є необхідність точного встановлення судом фактичних обставин, що мали місце до початку кримінального провадження.

При дослідженні проблем доказів неможливо обійтися без звернення до філософських категорій пізнання, зокрема елементів які складаються з внутрішньої не суперечливості, об'єктивності та ін.

Літературні джерела та висловлювання вчених, зокрема Ю.М. Грошевой, М.Л. Якуб та ін. вказують, що суд має на меті одержання знання про факти події [5, с. 110; 9, с. 144].

Суд повинен розглянути кримінальне провадження у встановлені розумні строки; предметом судового розгляду є фактичні обставини обвинувального акту, вихід за меж обвинувального акту можливо у разі не погіршення статусу обвинуваченого; судовий розгляд підпорядкований нормативно-правовим положенням чинного законодавства та законам логіки, він здійснюється в умовах дії змагальності сторін, для якого характерна наявність протилежних інтересів і прагнення сторін представити фактичні обставини згідно з цілями.

Концепція змагальності сторін є метою правосуддя. Чинний КПК України розширив положення доказування, деталізував правила оцінки доказів, збережені всі існуючі гарантії перевірки законності та обґрунтованості судового вироку. Судова статистика свідчить, що у сучасному періоді розвитку кримінального процесу теорії доказів надає змагальності нове нормативне визначення.

Новизна нормативного регулювання процесу доказування полягає в тому, що від участі сторін залежить встановлення обставин кримінального правопорушення та його доказове значення. Пасивна участь у доказуванні тягне негативні наслідки не для суду, а для сторін.

Безсумнівно, нові дослідження збагачують науку про докази і створюють основу для дискусій.

Висновок полягає в тому, що кримінальний процес повинен визначити поняття доказів, предмет доказування та процесуальний статус сторін виходячи з змагальної участі під час судового розгляду кримінального провадження. Докази, які визначені у ст. 84 КПК України не дають змогу для змагальності сторін під час досудового та судового провадження. Кардинальне визначення їх надасть можливість стороні захисту надавати суду данні, що вказують на вину або невинуватість обвинуваченого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С.С. Функции применения права / С.С. Алексеев, И.Я. Дюрягин / Правоведение. – М. ИГПАН СССР, 1972. – № 2. – С. 28.
2. Алейнин Ю.П. Уголовно-процессуальный кодекс Украины / Ю.П. Алейнин. – Одесса. – Одисей, 2003. – 334 с.
3. Альперт С.А. Кримінально-процесуальні функції: поняття, система, суб'єкти / С.А. Альперт. – Харків, Основа, 1995. – 120 с.
4. Брынцев В.Д. Судебная власть. Правосудие. Пути реформирования в Украине / В.Д. Брынцев. – Харьков, Основа, 1998. – 140 с.
5. Грошевой Ю.М. Кримінальний процес України (підручник) / Ю.М. Грошевой, Т.М. Мірошніченко. – Харків, Основа, 2002. – 487 с.
6. Карпов Н.С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії (монографія) / О.В. Баулін, Н.С. Карпов. – К. Нац. Академія МВС України, 2001. – 232 с.
7. Кримінальний процес (підручник) / О.В. Капліна, О.Г. Шило та ін. – Харків, Національна юридична академія ім. Я. Мудрого, 2012. – 877 с.
8. Шило О.Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України / О.Г. Шило. – Х. Нац. Юрид. академія ім. Я. Мудрого, 2010. – 462 с.
9. Якуб М.Л. Процесуальная форма в советском уголовном судопроизводстве / М.Л. Якуб. – М. Юрид. лит. 1981. – 160с.